

Příklady forem a metod preventivně výchovné činnosti zaměřené na dospělou populaci

a) instruktáž

Jde o krátkodobé školení, předvedení instrukce nebo podávání návodu k osvojení požadovaných dovedností, postupů, úkonů a operací senzomotorické (manuální) či intelektuální (mentální) povahy.

K tradičním druhům instruktáží patří slovní instruktáž, při níž jsou prezentovány instrukce, které:

- informují účastníky o jejich předpokládané činnosti (popisují obvykle postup této činnosti),
- řídí pozornost účastníků a zaměřují ji na důležité, popř. náročnější kroky (Nejdříve udělej..., Nyní dej pozor na..., Všimni si, že... Pokus se..., Zpomal..., Zrychli tempo... atd.),
- aktualizují již dříve osvojené dovednosti a evokují jejich zkušenosti („Vzpomeň si na..., Zkus to udělat podobně jako, když..., Nešlo by to udělat tak, že..., Uvádí se to do činnosti podobně jako..., První dva kroky jsou podobné jako při...“ apod.).

Kladem instruktáže je, že osvojené zkušenosti a informace jsou trvalejšího charakteru při zapamatování. Nelze však očekávat významný zájem veřejnosti o účast na instruktážích. Problémem je mít vyhovující prostor k realizaci, proto je reálné dělat instruktáže např. při dnech otevřených dveří na hasičských stanicích.

V praxi preventivně výchovné činnosti je instruktáž vhodná spíše pro odbornou veřejnost, např. pro členy sborů dobrovolných hasičů nebo i pro zájemce z veřejnosti (např. pro budoucí majitelé nových rodinných domů, kteří budou muset řešit automatické hlásiče požárů, přenosné hasicí přístroje atd.).

Základní požadavek na instruktora

Perfektní znalost instrukce nebo návodu a to nejen slovní, ale i manuální pro případ, že činnost je předváděna na konkrétním zařízení. Neopomíjet zabezpečení zdrojů pro konkrétní zařízení (potřebná délka přívodního kabelu, baterie, včetně náhradních).

b) beseda s občany

Patří mezi dialogické vyučovací metody, při nichž dochází k výměně názorů mezi instruktorem (lektorem) a účastníky besedy. Spočívá v tom, že formou otázek a odpovědí se osvětluje určitý problém a vedou se účastníci k novým poznatkům. Beseda může být použita při sdělování nových poznatků, kdy instruktor (lektor) zjišťuje, zda se může opřít o to, co už účastníci znají a využít jejich osobní zkušenosti. Může být použita i při upevňování vědomostí, kdy si instruktor (lektor) ověřuje, zda účastníci pochopili jeho předchozí výklad (přednášku), a doplňuje nebo zpřesňuje to, čemu účastníci neporozuměli (např. když se jedná o cyklus přednášek).

Besedy jsou v současné době realizovány ve značném počtu pro žáky a studenty na školách se zaměřením na činnosti v případě vzniku mimořádných událostí. Méně často probíhají besedy s dospělou populací. Výjimkou je narůstající počet besed se seniory, zejména v Domovech důchodců, Domech s pečovatelskou službou a pro Kluby seniorů v obcích. Jsou zaměřeny např. na výjezdy hasičů, jejich techniku a výstroj, znalost čísel tísňového volání a správné vyžádání pomoci.

Jako pozitivum této formy vzdělávání lze hodnotit přímé setkání odborné veřejnosti s cílovou skupinou dospělých a možnost vzájemné diskuze nad aktuálními problémy. Negativně se může projevit nízká účast a nedostatek zájmu posluchačů. To pak vede k jednostranné komunikaci a smysl besedy se vytrácí.

Základní požadavek na instruktora (lektora)

Mít připraveny všechny základní, popř. doplňující otázky (slovně, popřípadě písemně nebo vypisovat otázky na tabuli či jiné zařízení). Znat perfektně odpovědi na otázky, včetně zdůvodnění správnosti (zákon, vyhláška, zkušenosti z praxe).

Důležité pro hladký průběh besedy je rovněž zabezpečení či kontrola připravenosti vnějších podmínek (prostředí pro besedu). Jde o výběr místa. Nevhodná jsou hlučná či rušná zařízení (restaurační sály nebo neodhlučněné místnosti). V prostoru by měl být zajištěn „oční kontakt“ mezi lektorem a besedujícími. Na viditelném místě pro účastníky by mělo být promítací plátno, interaktivní tabule nebo jen tabule a křída, popř. flipchart, kde by mohly být prezentovány otázky pro besedu. Je lepší mít otázky na očích než je pouze vyslechnout.

Ve větších sálech je vhodné ozvučení a to nejen pro lektora, ale i přenosné mikrofony pro účastníky (1-2). Současně zabezpečit osobu, která bude mikrofony přenášet besedujícím.

c) přednáška

Patří mezi monologické vyučovací metody. Přednáška by měla mít logickou strukturu - to znamená, že by měla mít úvod, jádro přednášky a závěr.

V úvodu by měl lektor získat pozornost posluchačů (proč přednáší právě toto téma) a poté vysvětlit obsah (strukturu přednášky). Po úvodu následuje vlastní téma.

Protože dospělý člověk dokáže udržet pozornost maximálně 15, až 20 minut je nutné přednášku obohacovat o další výukové metody a prostředky. Udržovat pozornost pomáhají vtipné poznámky, řečnické otázky, ale i ilustrace a schémata psaná na tabuli. Pomoci mohou výukové fotografie či krátká výuková videa na počítači jako doplněk přednášky.

Pro udržení pozornosti posluchačů se jednoznačně doporučují prezentace v PowerPointu s příslušným komentářem jednotlivých snímků. Snímků by nemělo být více než 10. Možnost čtených přednášek se v případě aktivit preventivně výchovné činnosti pro veřejnost nedoporučuje.

V závěru přednášky provést shrnutí se zdůrazněním zásadních informací, které se posluchači dozvěděli.

Přednášky pro dospělou populaci nejsou frekventovaným jevem. Přesto lze uvažovat o jejich realizaci např. pro generaci seniorů (kluby, domovy důchodců) nebo v rámci spolkové činnosti v zájmových organizacích. Přednášky je vhodné zahrnout do výuky na univerzitách 3. věku nebo v rámci SH ČMS na Universitě dobrovolného hasiče. Lze zvažovat i o realizaci určitých cyklů přednášek pro vybraná témata.

Základní požadavek na lektora

Zpracovat přednášku dle výše uvedených zásad, včetně použití dalších výukových metod a prostředků. Nezanedbat prezentaci přednášky (nestačí jen zpracovat, ale zkusit si prezentovat přednášku před veřejným vystoupením). Nepodcenit zabezpečení místnosti pro prezentaci (tabule či jiná zařízení, promítací plátno, projektor, počítač či notebook, reproduktory při promítání ozvučených videosekvencí, zdroje k technice, velikost místnosti a potřeby pro ozvučení atd.).

Důležitý je výběr místnosti pro přednášku (*viz beseda s občany*).

d) Den otevřených dveří

Patří mezi názorné a demonstrační vyučovací metody. Umožňují, aby vzdělávání bylo dostatečně konkrétní, přesvědčivé a zajímavé.

Mají význam především v tom, že se veřejnost seznámí s činností příslušných složek IZS a orgánů. Zpravidla je o ně zájem ze strany veřejnosti. Je zde možnost doplnit akci o různé druhy doprovodných programů [61].

Dny otevřených dveří jsou organizovány pro veřejnost. Jsou zaměřeny na prohlídku stanic hasičského záchranného sboru (hasičských zbrojnic jednotek sboru dobrovolných hasičů), hasební techniky a prostředků. Veřejnost dostává informace k tématům jak se zachovat v případě požáru, co jsou požární hlásiče, jak správně nahlásit mimořádnou událost nebo jak se zachovat v případě nehody. U profesionálních hasičů jsou prováděny i ukázky některých činností jako např. ukázka práce lezecké skupiny, ukázka součinnosti základních složek IZS při zásahu na dopravní nehodu, vyproštění osob z havarovaného vozidla, ukázka hašení hořícího automobilu.

Základní požadavek na instruktora (v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva)

V rámci dne otevřených dveří lze realizovat některé aktivity preventivně výchovné činnosti pro různá témata např. nabídka letáků, příprava ukázek některých činností s možností aktivního zapojení účastníků (hašení pomocí přenosných hasicích přístrojů, improvizovaná ochrana dýchacích cest a povrchu těla aj.). Lze zařadit i znalostní soutěž o ceny pro účastníky z oblasti ochrany obyvatelstva i požární ochrany (test, kvíz).

e) leták

Úkolem letáku je vzbudit pozornost o určitý problém.

Leták je vhodné zpracovat odbornou firmou. Přesto je nutné, aby si objednavatel uvědomil některé zásady, které nelze opomenout. Jedná se zejména o požadavky na základní šablonu, která obsahuje:

- obsah letáku,
- formu - jednostranný či oboustranný leták (informační skládačka),
- rozdělení obsahu na každé stránce (oboustranný leták),
- typy použitých písem,
- grafická podoba znázornění,
- standardní hesla, texty a obrázky umístěné v letáku.

Letáky je možné umísťovat na frekventovaných místech. Informativní skládačky a letáky určené obyvatelstvu mohou být distribuovány např. do dopravních prostředků,

domácností, úřadů, případně uveřejňovány na internetu apod. Pro část populace, která zachovává přízeň tradičním informačním a komunikačním prostředkům a způsobům, představují letáky přívětivou formu sdělování informací.

Předem připravené letáky jsou cenným prostředkem pro sdělování informací v případě, že je v důsledku mimořádné události nebo krizové situace narušena funkčnost elektronických médií.

Problémy s využíváním letáků jsou v přesycenosti poskytování informací dospělé populaci touto formou. Je vysoké riziko, že si je občan nepřečte a zahodí nebo zničí. Nedostatkem letáku je i malý prostor na sdělení obsáhlejších informací [61].

Základní požadavek na zpracovatele požadavku na leták

Dodržovat požadavky na základní šablonu. Mít promyšleno kde bude leták využit, popř. jak bude distribuován.

f) Příspěvek do tisku (místní, regionální)

Cílem je, aby byli občané obce správně a včas informováni o některých důležitých problémech z oblasti ochrany obyvatelstva a požární ochrany, mohli je využít ve svůj prospěch, popř. se mohli zapojit do řešení některých záležitostí. K tomu lze využít místní noviny (popř. regionální noviny), které jsou ve většině obcí vydávány v elektronické podobě a v regionech v tištěné podobě. Kromě toho lze využít i jiné komunikační prostředky např. internetových sdělení, e-mailových oznámení, vyvěšením na obvyklých místech.

Všechny příspěvky směrem k občanům by měly být formulovány jasně a srozumitelně, měly by být psány kultivovaným jazykem.

g) Informace na vývěsce obce (informační tabuli – skříňce spolku)

Cíl je stejný jako u příspěvku do tisku. Mělo by jít o stručnější vyjádření problému, bez podrobností. Hlavní význam spočívá v tom, co budeme požadovat po občanovi, respektive co by mělo být pro občana prospěšné z této informace.

h) Relace (zpráva) do místního (regionálního) rozhlasu, popř. kabelové TV

Cílem je upozornit na aktuální hrozby, které mohou reálně ohrozit obyvatelstvo obce (regionu) jako je např. hrozba povodně, vichřice, silného mrazu, sněhové kalamity, sucha apod.

Jde o stručné, srozumitelné a jasné upozornění na co se má obyvatelstvo připravit nebo kde získá další potřebné informace.